

Міністерство культури України
Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет культури і мистецтв
Академічне товариство ім. М. Балудянського
Інститут економіки та управління у нафтогазовому комплексі Івано-
Франківського національного технічного університету нафти і газу
Донецький державний університет управління
Інститут проблем конкуренції

**ЕКОНОМІКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНЕ
ПОЗИЦІОНУВАННЯ УКРАЇНИ В СВІТОВОМУ
ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ ПРОСТОРИ**

II Міжнародна науково-практична конференція

21-23 лютого 2017 року

Кошице - 2017

УДК 304:33 (477 + 100) (063)
Е 30

Е Економіко-культурологічне позиціонування України в світовому глобалізованому просторі : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кошице, 21-23 лютого 2017 р.). – Кошице, 2017. – 204 с.

*Реєстрація Міністерства освіти і науки України.
Лист № 1/9-125 від 06.03.2017*

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Економіко-культурологічне позиціонування України в світовому глобалізованому просторі» містять основні результати наукових досліджень вітчизняних вчених щодо питань економіки сталого розвитку; сучасних проблем і перспектив розвитку менеджменту; інноваційної сфери економіки; технології контролінгу в управлінні; української художньої культури; культурологічних питань; функціонування невиробничого сектору економіки; економіко-математичного моделювання та інформаційних технологій в наукових дослідженнях, культурі, мистецтві, освіті.

Матеріали будуть корисними для наукових та практичних працівників, керівників підприємств, викладачів вищої школи, аспірантів, магістрантів, студентів.

© Київський національний університет культури і мистецтв, 2017
© Академічне товариство ім. М. Балудянського, 2017
© Інститут економіки та управління ІФНТУНГ, 2017
© Донецький державний університет управління, 2017
© Інститут проблем конкуренції, 2017

3. Квитка К.В. Избранные труды: В 2-х т. / Сост. и коммент. В.Л. Гошовського. – М., 1971. – Т. 1 – 383 с.; М., 1973. - Т. 2. – 421 с.
4. Колесса Ф.М. Балада про дочку-пташечку в слов'янській народній поезії // *Lud siowianski*. – Краків, 1934. – Т. III. – Зош. 2. – С.В. 147 – В 185; Т. IV. – Зош. 1. – С.В. 1 – В 26.
5. Колесса Ф.М. Українська усна словесність / Канадський Ін-т Українських студій, Альбертський Ун-т. - Едмонтон, 1983. – 643с.
6. Людкевич С.П. Дослідження, статті, рецензії, виступи: Т. 2 / Упор., ред., перекл. і прим. З. Штундер. — Львів: Вид-во М. Коць, 2000. – 815 с.: [6] л. іл. – (Історія української музики; Вип. 5).
7. Торонський О. Русини-лемки. – Львів, 2000. – С.22–23.

Шеремет В.В.,
старший викладач кафедри Музичного мистецтва
Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»,
здобувач вченого ступеню Кандидата мистецтвознавства
м. Миколаїв, Україна

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я УКРАЇНИ

Україна – багатонаціональна держава, яка вміщує в собі декілька регіонів, кожен з яких має особливі риси розвитку культури, зумовлені історичними, географічними та соціальними чинниками. Вивчення складових культури конкретного регіону, неможливе без розгляду історії, духовної культури, ментальності та традицій конкретної нації або тих етносів, що мешкають на конкретній території.

Тема наукового зацікавлення автора стосується музичного народно-інструментального мистецтва Північного Причорномор'я, але для розуміння особливостей розвитку жанру, його регіональних рис, постає мета дослідити історію формування художньої культури краю, яка зумовила розвиток мистецтв, та узагальнити наукові розвідки з питань генезису культури Північного Причорномор'я.

Дослідження українських істориків А.Скальковського Д.Яворницького, Ф.Вовка, В.Чистова, А.Добролюбського, культурологів-мистецтвознавців І.Мацієвського, О.Макаренка, С.Кирієнко свідчать, що причорноморський регіон поєднав долі людей – представників близько ста національностей [1, с.44]. На підставі аналізу досліджень науковців, доходимо висновку, що шляхом історичного нашарування різногенетичних традицій, утворився складний культурний простір Північного Причорномор'я. Але питання про те, які саме пласти зумовлюють сьогодні специфіку культури регіону, залишається відкритим. Відповідь слід шукати у історичній площині, тому предметом розгляду даної статті виступає історія формування етнічної картини регіону, пов'язана із його заселенням.

Слід зауважити, що Причорноморський степ завжди був привабливим для заселення з огляду на ландшафтну картину: перетнуті сіткою великих і малих річок, ці землі були принагідні для впровадження як скотарсько-кочівницького господарства так і для землеробства. Аналіз картографічних джерел показує доцільність розташування тут торгівельних шляхів, які з плином історії з'явилися на теренах Причорномор'я. Все це приваблювало нових мешканців на терени краю.

У наукових публікаціях дослідники виокремлюють від трьох до п'яти історичних верств, які вплинули на становлення етнічного складу Північного Причорномор'я, а розбіжність у кількості періодів представлених різними авторами виникає, на нашу думку, на підставі їх висновків про більшу чи меншу значущість певної історичної верстви у формуванні культури регіону.

Історик В.Кушнір виділяє три періоди народонаселення Причорномор'я. *Перший період* III – II тисячоліття до н.е – дослов'янський, що визначається заселенням краю різними етнічними спільнотами землеробів та степовиків-скотарів. Вони породили визначні типи найдавніших культур: трипільська, Гумельниця, сабатинівська (землеробські), буджацька, що співіснувала із

катакомбною (поєднали осіло-кочовий побут) [2, с. 3-4]. Вони полишили по собі багато пам'яток матеріальної та духовної культури прадавніх часів.

Другий період – I тисячоліття до н.е – I тисячоліття н.е – найдовший, який включає історію широко відомих з письмових історичних джерел народів: киммерійців, скіфів, греків, сарматів, римлян, готів, гунів та строкатого багатолюддя, що брало участь у Великому переселенні народів, та мешкало у Причорномор'ї.

Третій період, за висновками вченого, це – XVIII – XIX ст.ст.,(епоха російсько-турецьких війн) коли на причорноморських землях склався портрет сучасного населення. У цей період на теренах краю співіснували різні за походженням народи, які запозичали один у одного та виробляли власні адаптивні елементи нової культури і при цьому зберігали свою мову, віру, звичаї та, зокрема, традиції музикування.

Мистецтвознавці – культурологи В.Другальов [3, с.8], С.Кирієнко [4, с.5-6], О.Косьміна [5, с.120-122], виокремлюють чотири історичні верстви, що впливали на склад мешканців краю. Перші два періоди та останній співпадають із поділом В.Кушніра. Проте, науковці одноставно виокремлюють як *третій* етап, епоху українського козацтва (XV– XVIII ст., ст.), яка вплинула на утворення української людності краю, полишила значну кількість українських топонімів: назв поселень, місцевостей та річок (поселення Староказаче, Бандурка; річки Мертвовід, Чорний Ташлик).

Мистецтвознавець О.Косьміна (дослідження Херсонщини) також окреслює чотири історичних верстви, але посилаючись на карту земель України XII – XIII ст.ст.(за П.П.Толочком), починає відлік історичних верств, що впливали на етногенез краю, саме з цих часів.

Автор особливо виокремлює *третій* період – XVII – XVIII ст.ст., коли на землях Північної Таврії відбувалося вродання та розповсюдження українських традицій. Прикладом є збереження на Херсонщині українського традиційного

житла та народного співу. Інші періоди співпадають із дослідниками останньої групи.

Історики І.Шкляєв [6, с.29-30], О.Лебеденко і В.Тичина [7, с.11-13], мистецтвознавець Л.Давидова[8, 117], культурологи М.Іванов[9, 83-84], А.Михайлик[10, 16] – у своїх дослідженнях Північного Причорномор'я, зокрема субрегіонів, – Українського Подунав'я, Північної Таврії виокремлюють п'ять верств в історії, та такі культурно-історичні пласти, що вплинули на матеріальну та художню культуру мешканців Причорномор'я.

У роботах зазначених науковців, *першим* етапом вказано дослов'янський період (III – II тисячоліття до н.е.), що відзначився утворенням на теренах краю великої контактної зони між степовими скотарями і землеробськими народами, які побутували поруч та час від часу витісняли одна іншу.

Другим періодом вважається I тисячоліття до н.е. – I тисячоліття н.е. – часи взаємодії кочових народів і протослов'янських племен (включаючи період Великого переселення народів – III–VII ст.ст. н.е.). Найпотужнішими типами культур тих часів виявилися скіфська та антична. Згадки про ті часи маємо у вигляді розкопок скіфських городищ, курганів-поховань у таврійських степах, прадавніх античних міст – полісів. У цей період на етногенез краю впливали завойовники, мігранти, переселенці, але основними мешканцями краю були східнослов'янські племена: спочатку анти, пізніше – союз племен тиверців [11, с.319-323].

Третій період починається від XIII ст., коли у причорноморський степ приходять монголи на чолі із ханом Батием, що витісняють половецькі орди. Пам'яткою тих часів залишилися віднайдені половецькі кам'яні ідоли – «кам'яні баби» (Херсонщина). На початку XIV ст. на міжнародну арену вийшли інші держави, які мали свої зацікавлення у Причорноморському регіоні: Візантійська імперія, Велике Литовське князівство, Молдавське князівство, Османська імперія. На землях Причорномор'я тих часів мешкали греки,

фракійці, римляни, волохи, молдавани, караїми, вірмени, татари, проте, східнослов'янська людність складала основне населення краю. Підтвердження цьому знаходимо у роботах Т.Пронь, О.Лебеденко, О. Тичини, які, посилаються на здобутки археологічних, краєзнавчих розвідок та праці істориків різних часів.

Четвертим періодом науковці вважають XV – друга половина XVIII ст. – епоху імперських зазіхань Росії, Польщі, Туреччини на українські землі та, як наслідок, виникнення протидіючої сили – козацтва, з його визначним впливом на закріплення української нації на землях Північного Причорномор'я.

Історики О.М.Лебеденко, О.К.Тичина зазначають, що козацтво, яке виникло всередині знекровленого українського народу, стало єдиною провідною силою виживання і збереження цього народу та його культури і традицій у Причорномор'ї.

П'ятий період – кінець XVIII ст. – XX ст.– відзначився колонізацією тогочасного Новоросійського краю (назва краю за часів Російської імперії). Цей період виявився визначним для сучасної етнічної картини краю, та культурних стосунків його мешканців, з огляду на найбільшу кількість прибулих представників різних етносів. [1, с.44].

Аналіз історії заселення Північного Причорномор'я України дозволяє окреслити основні культурні пласти, які утворили фундамент для сучасної культури поліетнічного регіону: це скіфська культура; антична культура; культура східних і південних слов'ян; культура південноукраїнського козацтва; культура Північного Причорномор'я України XX століття.

Таке нашарування культур призвело до перманентного стану історико-культурної маргінальності краю, і зумовило відсутність стійких етнічних традицій та утворення численних міжетнічних варіантів у багатьох предметах матеріальної та художньої культури. Підтвердженням такої думки є розвиток традиційного народного інструментального мистецтва Причорномор'я, як

предмета наукового зацікавлення автора. Даний вид мистецтва є віддзеркаленням міжетнічного спілкування: побутування інструментарію, специфіки жанрів, взаємопроникнення інтонацій.

Подальших досліджень потребують питання взаємозв'язку культурних традицій в регіоні.

Список використаних джерел

1. Рада представників національно-культурних товариств Одеської області. 5 років. Одеса 2004, с.44.
2. Кушнір В.Г. Народознавство Одещини. Навчальний посібник. Одеса: Гермес, 1998 – 245с., с3-4.
3. Три шляхи широкії докупи зійшлися / Пісенний фольклор Херсонщини / упор. Другальов В.В. – Херсон: «Наддніпряночка», 2007,– 276с., ил. с 8.
4. Кірієнко С.І. Музично-етнографічні записи та наукові дослідження фольклору Північного Причорномор'я: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеню канд. мистецтвознавства: спец.17.00.01. «Історія та теорія культури» / Кірієнко С.І. – К., 2003.–19с.
5. Косміна О.Ю. Експедиція у херсонську область / Народна творчість та етнографія № 5-6, К., – 2003, с.120-122.
6. Шкляев И.Н. Историческое краеведение Одещины. Одесса 2004, студия «Негоциант», 68с., с 29-30.
7. Лебеденко О.М., Тичина А.К. Українське Подунав'я: минуле та сучасне /навчальний посібник/ Одеса «Астропринт» 2002р.–203с.
8. Давыдова Л. Общая характеристика фольклорной ситуации Херсонщины (по данным первого разведывательного полевого исследования 1990г.) // Питання дослідження та збереження музичного фольклору Херсонщини / зб. Рефератів Всесоюзної науково-практичної конференції / Упорядник Мацієвський І.// – СПб: [б.в.] 1991 (ВИР) – 122с.
9. Іванов М.С. Історичні умови формування духовної культури населення Півдня України / Питання культури Півдня України у світовому аспекті сьогодення //Зб. наук. праць викладачів та аспірантів Київського Держ. Університету Культури і Мистецтв / Гол. ред. /Миколаїв МП «Можливості Кіммерії»,– 1998р., –с.83-84.
10. Михайлик А.Г., Михайлик Р.С. Духовна культура півдня України і деякі проблеми вивчення історичних тенденцій розвитку.// Питання культури Півдня України в світовому аспекті сьогодення. вип.1. / Зб. наук. праць викладачів та аспірантів Київського Держ. Університету Культури і Мистецтв / Гол. ред. Ю.М. Оришака, Миколаїв МП «Можливості Кіммерії», 1998р. с.16
11. Пронь Т.М. Вплив колоніальної політики Росії на етнічний стан та розвиток культури Північного Причорномор'я. / Заселення Півдня України:

проблеми національного та культурного розвитку: наукові доповіді міжнародної науково-методичної конференції 21-24 травня 1997/ Херсон, 1997. – ч.2, с.319-323.